

Олексевич Мар'яна
студентка групи ППм-51
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Науковий керівник: Крамар Ірина
доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Oleksevyeh Mariana
Student, group PPM-51
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Scientific supervisor: Iryna Kramar
Doctor of Science (in Economics), Assoc. Professor
Professor of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

МАЛЕ ТА СЕРЕДНЄ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК РУШІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES AS A DRIVER FOR STATE ECONOMIC DEVELOPMENT

Важливою складовою зміцнення конкурентоспроможності економіки є підприємництво, адже воно дозволяє розширити структуру пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг, створити ефективне конкурентне середовище, стимулює інноваційний розвиток та створює додаткові робочі місця.

При цьому невід'ємними складовими сучасного підприємництва є малий та середній бізнес, який, власне, і є ключовим в Україні з точки зору кількості бізнес-структур. Становлення малого бізнесу в Україні відбувалося (і досі відбувається) у динамічних, часто змінюваних умовах. Незважаючи на зростання недержавного сектору української економіки, і зокрема, збільшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва, абсолютні та відносні показники останнього усе ще залишаються низькими. Можна виділити декілька головних причин цього явища – недостатній рівень фінансової підтримки з боку держави; відсутність відпрацьованих механізмів правового, інформаційного та організаційного забезпечення діяльності підприємств тощо.

Встановлено, що більше 98 % від загальної кількості формальних і неформальних підприємницьких структур у різних країнах світу становить саме малий та середній бізнес. Тому погіршення розвитку малого та середнього бізнесу негативно впливає на макроекономічні показники розвитку країни [1, 2]. Окрім того, саме малий та середній бізнес працевлаштовує більше 90% робочої сили. Покращення умов функціонування та розвитку суб'єктів малого підприємництва залежить, в першу чергу, від того, наскільки чітко й правильно визначено і використано основні чинники соціально-економічної системи.

При цьому варто зазначити, що стан та рівень розвитку підприємницьких структур відрізняється залежно від регіону (табл. 1). Останні дані Державної служби статистики України доступні за 2020 рік.

Таблиця 1

Кількість діючих підприємств з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства по регіонах у 2020 році*

Регіон	Усього, одиниць	Кількість підприємств, у т.ч.							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємств	
		од.	у % до загальної к-ті діючих підприємств регіону	од.	у % до загальної к-ті діючих підприємств регіону	од.	у % до загальної к-ті діючих підприємств регіону	од.	у % до загальної к-ті діючих підприємств регіону
Україна	373822	512	0,1	17602	4,7	355708	95,2	307871	82,4
Вінницька	9862	17	0,2	573	5,8	9272	94,0	7817	79,3
Волинська	6047	8	0,1	365	6,1	5674	93,8	4782	79,1
Дніпропетровська	30827	63	0,2	1437	4,7	29327	95,1	25423	82,5
Донецька	9473	27	0,3	572	6,0	8874	93,7	7637	80,6
Житомирська	7060	7	0,1	449	6,4	6604	93,5	5512	78,1
Закарпатська	6655	3	0,0	292	4,4	6360	95,6	5647	84,9
Запорізька	15368	22	0,1	654	4,3	14692	95,6	12878	83,8
Івано-Франківська	8124	8	0,1	362	4,5	7754	95,4	6809	83,8
Київська	20320	42	0,2	1028	5,1	19250	94,7	16321	80,3
Кіровоградська	8553	6	0,1	401	4,7	8146	95,2	7165	83,8
Луганська	3408	3	0,1	225	6,6	3180	93,3	2742	80,5
Львівська	20911	26	0,1	1062	5,1	19823	94,8	16808	80,4
Миколаївська	11482	8	0,1	396	3,4	11078	96,5	9935	86,5
Одеська	25465	20	0,1	926	3,6	24519	96,3	21429	84,2
Полтавська	11104	14	0,1	644	5,8	10446	94,1	9028	81,3
Рівненська	6021	6	0,1	363	6,0	5652	93,9	4808	79,9
Сумська	6096	7	0,1	412	6,8	5677	93,1	4803	78,8
Тернопільська	5135	6	0,1	307	6,0	4822	93,9	4048	78,8
Харківська	25144	18	0,1	1259	5,0	23867	94,9	20470	81,4
Херсонська	8116	3	0,0	306	3,8	7807	96,2	6888	84,9
Хмельницька	7654	12	0,2	430	5,6	7212	94,2	6153	80,4
Черкаська	9286	10	0,1	513	5,5	8763	94,4	7580	81,6
Чернівецька	4205	1	0,0	220	5,2	3984	94,8	3380	80,4
Чернігівська	6254	5	0,1	437	7,0	5812	92,9	4932	78,9
м. Київ	101252	170	0,2	3969	3,9	97113	95,9	84876	83,8

Примітка: Дані наведено без урахування результатів діяльності банків, бюджетних установ, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Як бачимо, частка саме малих підприємств є найвищою. Відповідно, мале підприємництво потребує особливої підтримки з боку держави. Закордонний досвід та аналіз вітчизняної практики вказує, що державна політика підприємництва повинна включати [3]:

- створення загальних умов, які б сприяли розвитку ефективного бізнесу: реальну трансформацію відносин власності; забезпечення правових гарантій 18 підприємницької діяльності;
- стабілізацію і посилення національної грошової одиниці;
- проведення антиінфляційних заходів;
- створення державної системи підтримки бізнесу.

Дані питання особливо загострюються у кризовий період, в період війни, яка сьогодні триває в Україні. Тільки за перший місяць війни український бізнес втратив більше,

ніж за два роки пандемії. Щодня втрати збільшуються, так як бойові дії на території країни тривають.

За оцінками Національного банку, під час війни економіка України втрачає 50% "невиробленого" ВВП. Тобто кожен тиждень коштує національній економіці понад 50 млрд. грн. МВФ оцінює втрати України через військове вторгнення російських окупантів 35 % ВВП [4].

На сьогодні діють державні та донорські програми, приватні ініціативи підтримки підприємців в умовах війни, що допоможуть зберегти бізнес, робочі місця та підтримати економіку України. Зокрема, діє програма підтримки внутрішньо переміщених осіб (ВПО), яка передбачає компенсацію роботодавцям витрат на зарплату працевлаштованих внутрішньо переміщених осіб у розмірі 6,5 тис грн за кожного такого працівника протягом двох місяців [5].

Окрім того, ті підприємства, які знаходяться у зоні ведення бойових дій, мають можливість отримати державну допомогу в переміщенні своїх виробничих потужностей до західних областей України. Також запущено платформу цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу.

Таким чином, бачимо, що держава активно підтримує малий та середній бізнес, особливо в умовах війни, адже, лише впроваджуючи відповідні заходи, можна забезпечити потрібний (мінімально необхідний) стан розвитку підприємництва, що, в свою чергу, забезпечить належний рівень економічного розвитку України.

Перелік використаних джерел

1. Ndiaye N., Razak L.A., Nagayev R., Ng A. Demys Identifying small and medium enterprises' (SMEs) performance in emerging and developing economies. *Borsa Istanbul Rev.* 2018. Vol. 18. Pp. 269–281.

2. Prasetyo P.E., Kistanti N.R. Human capital, institutional economics and entrepreneurship as a driver for quality & sustainable economic growth. *Entrep. Sustain. Issues.* 2020. Vol. 7. Pp. 2575–2589.

3. Економічний розвиток регіону на основі активізації підприємницької діяльності: монографія // За заг. ред. док. економ. наук, професора А.І.Ковальова. Одеса: Атлант, 2014. 178 с.

4. Рихліцький В. Бізнес в умовах війни: хто зазнав найбільших втрат та як відновлюються підприємства. Українська правда. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/23/684549/>

5. Підтримка бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime>.